

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 12.1.2007
KOM(2007) 3 lõplik

**KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE
JA EUROOPA PARLAMENDILE**

**2005. AASTA ARUANNE PHARE, ÜHINEMISEELSETE JA ÜLEMINEKU
VAHENDITE KOHTA**

{SEK(2007) 11}

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

2005. AASTA ARUANNE PHARE, ÜHINEMISEELSETE JA ÜLEMINEKU VAHENDITE KOHTA

Sissejuhatus

Koos kahe muu Euroopa ühenduste rahastamisvahendiga, nimelt ISPA (ühinemiseelse struktuuripoliitika rahastamisvahend) ja SAPARDiga (põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm) on Phare programmi eesmärk aidata kandidaatriike ja ühinevaid riike nende ettevalmistamisel Euroopa Liiduga ühinemiseks. Pärast kümne uue liikmesriigi ühinemist toetatakse 2005. aastal kolme ühinemiseelse vahendi kaudu jätkuvalt Bulgaariat ja Rumeeniat ning 2004. aasta Euroopa Ülemkogu juuni kohtumise järel koostati ka Horvaatia ühinemiseelne strateegia; asjaomaseid määrusi on muudetud ja juba 2005. aastal lisati vahendid PHARE ja ISPA ning alates 2006. aastast SAPARDI eelarvesse. Türgi saab jätkuvalt toetust enda ühinemiseelse vahendi kaudu.

Phare ühinemiseelse abi eesmärk on aidata kandidaatriikidel ja ühinevatel riikidel tugevdada haldusasutuste ja institutsioonide tõhusat toimimist Euroopa Liidus, edendada õigusaktide vastavusse viimist Euroopa Liidu omadega, vähendada üleminekuperioodide vajadust ning edendada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

Programmide koostamine põhines Phare suunistel, mis vaadati uuesti läbi 2004. aastal, et toetada *piiriülese koostöö* määruse edasist vastavusseviimist INTERREGiga (regioonidevaheline programm), kohandada tuumaohutuse valdkonnas nõutavat eri lähenemisviisi ja rõhutada üleminekut *laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemile* (EDIS). Ühinemiseelse abi programmide kavandamine ja rakendamine Türgis peegeldas suurel määral Phare toetuse sisu ja meetmeid. Struktuurifondidega loodud programmijuhtimise detsentraliseeritud lähenemisviisi ettevalmistamisel on Euroopa Komisjon järjest enam toetanud Bulgaariat ja Rumeeniat, et võimaldada Phare programmide juhtimine ja rakendamine edaspidi üle anda riigi ametiasutustele.

Käesolev aruanne sisaldab ka teavet uutele liikmesriikidele antava üleminekutoetuse kohta, mis võeti kasutusele, et võimaldada institutsioonide väljaarendamise jätkamist eesmärgiga tugevdada ja kindlustada institutsionaalset ja haldussuutlikkust ühenduse õigustiku rakendamisel. Programmide koostamine põhineb komisjoni üksikasjalikus seirearuandes (november 2003) märgitud vajadustel.

1. AASTAÜLEVAADE

1.1. Laienemisprotsessi peamised saavutused aastal 2005

2005. aastal kirjutati alla Bulgaaria ja Rumeenia ühinemislepingule ja EL alustas ettevalmistusi eelseisvateks laienemisteks. Ta alustas ühinemisläbirääkimisi Türgi ja Horvaatiaga, andis kandidaatriigi staatuse endisele Jugoslaavia Makedoonia Vabariigile ja tugevdas suhteid teiste Lääne-Balkani riikidega.

Bulgaaria ja Rumeenia ühinemislepingule kirjutati alla 25. aprillil 2005 ja selle ratifitseerimist alustati 2005. aastal. Komisjon esitas 2005. aasta oktoobris seirearuanded Bulgaaria ja Rumeenia kohta, mis põhinevad riikide aasta jooksul tehtavate ühinemissetealvismistuste põhjalikul seirel.

Komisjon esitas 2005. aasta novembris laienemise strateegiadokumendi, mis põhineb kolmel aluspõhimõttel: olemasolevate kohustuste konsolideerimine, õiglaste ja rangete tingimuste kohaldamine ning teabevahetuse parandamine. Komisjon esitas Türgi ja Horvaatia ühinemisstrateegia ja määratles vajalikud sammud Euroopa perspektiivi realiseerimiseks Lääne-Balkani riikides.

EL avas ühinemisläbirääkimised Türgi ja Horvaatiaga 3. oktoobril 2005. Oktoobris 2005 algas mõlema riigi esindajate osavõtul õigustiku sõelumine. Komisjon jätkas seiret kahe riigi ühinemisprotsessi üle ja esitas 2005. aasta novembris eduaruanded ning läbivaadatud ühinemispartnerlusdokumendi mõlema riigi kohta. Komisjon on samaaegselt rakendanud Horvaatiaga sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingut, mis jõustus 1. veebruaril 2005, ja Türgiga sõlmitud assotsiatsioonilepingut.

Komisjon võttis 2005. aasta novembris vastu oma arvamuse endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi liikmeks saamise taotluse kohta. Detsembris kokku tulnud Euroopa Ülemkogu andis kõnealusele riigile vastavalt komisjoni soovitusel kandidaatriigi staatuse. Reformid Albaanias sillutasid teed stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks. Läbirääkimised Serbia ja Montenegroga stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks algasid 2005. aasta oktoobris ja Bosnia ja Hertsegoviinaga 2005. aasta novembris. Arenguaruanded kolme viimati nimetatud riigi kohta esitati 2005. aasta novembris. Kosovo kohta võttis komisjon aprillis vastu teatise "Euroopa tulevik Kosovole" ja esitas novembris arenguaruande.

Nõukogu ei jõudnud komisjoni Küprose türgi kogukonna toetuseks tehtud 2004. aasta abistamis- ja kaubandusettepanekute suhtes kokkuleppele. 2005. aasta lõpus tühistati 120 miljoni euro ulatuses kulukohustuste assigneeringuid. Nõukogu võttis vastu komisjoni ettepaneku eraldusjoone määrusesse paranduste tegemiseks. Kõnealused muudatused aitavad hõlbustada isikute ja kaupade eraldusjoone ületamist, aidates seega kaasa saare integratsioonile.

1.2. 2005. aastal toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise peamised järeldused

16.-17. juunil 2005. aastal Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumine:

"Euroopa Ülemkogu kinnitab veel kord kohustust rakendada täielikult Thessaloniki tegevussuunistega võetud kohustusi, millega rõhutatakse, et Lääne-Balkani riikide tulevik on Euroopa Liit. Ülemkogu rõhutab, et võttes arvesse ühenduse õigustiku arengut, sõltub iga riigi edu Euroopa integratsiooniprotsessis tema pingutustest Kopenhaageni kriteeriumide ning stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi tingimuste täitmiseks. Lisaks on kõnealuses protsessis ELi poliitika põhipunktideks jätkuvalt piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted.

Euroopa Ülemkogu julgustab endist Jugoslaavia Makedoonia Vabariiki tõhustama oma jõupingutusi seoses komisjoni esitatava arvamusega kõnealuse riigi ELiga ühinemise taotluse kohta. Ülemkogu tunnustab Serbia ja Montenegro tehtud olulisi jõupingutusi, mida ta julgustab veelgi tõhustama, ja kinnitab veel kord, et Euroopa Liit soovib alustada

läbirääkimisi stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks niipea kui võimalik. Ülemkogu kordab oma otsusekindlust toimida samamoodi Bosnia ja Hertsegoviinaga niipea, kui selleks vajalikud eeltingimused saavad täidetud. Euroopa Ülemkogu tuletab ka meelde vabade ja demokraatlike valimiste toimumise tähtsust Albaanias vastavalt rahvusvahelistele standarditele, sealhulgas piirkondades, kus elavad rahvusvähemused, pidades silmas kõnealuse riigi ELile lähenemist.

Euroopa Ülemkogu rõhutas Srebrenica massimõrva 10. aastapäeva mälestamise eelõhtul, et täielik ja piiranguteta koostöö kõnealuse piirkonna riikide ja endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtu (EJRK) vahel jääb nende ELile lähenemise jätkumise oluliseks tingimuseks. Ülemkogu eeldab, et kõnealune koostöö jätkub ja tugevneb, kuni kõik kuritegudes süüdistatavad, kes hoiavad rahvusvahelisest õigusemõistmisest kõrvale, on kohtu ette toodud."

Euroopa Ülemkogu võttis vastu deklaratsiooni Kosovo kohta, milles tuletab meelde Euroopa Liidu panust Kosovot käsitleva ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1244 täitmisel ja palub osapooltel näidata üles head tahet, et saavutada vastastikku rahuldav lahendus.

15.-16. detsembril 2005. aastal Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumine:

"Euroopa Ülemkogu tervitab komisjoni arvamust endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi Euroopa Liidu liikmeks saamise taotluse kohta. Ülemkogu on rahul endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi märkimisväärse eduga Kopenhaagenis 1993. aastal kohtunud Euroopa Ülemkogu kehtestatud poliitiliste kriteeriumide ja 1997. aastal nõukogu kehtestatud stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi nõuete täitmisel.

Võttes arvesse komisjoni analüüsi, otsustas Euroopa Ülemkogu anda endisele Jugoslaavia Makedoonia Vabariigile kandidaatriigi staatuse, arvestades eelkõige kõnealuse riigi märkimisväärset edu Ohridi raamlepinguga seonduva õigusraamistiku täitmisel ning stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu (sealhulgas kaubandusvaldkorra sätete) rakendamise tulemusi alates 2001. aastast.

Euroopa Ülemkogu annab teada, et edasise tegevuse kaalumisel tuleb arvesse võtta laienemise strateegiat käsitlevat arutelu, nagu on ette nähtud nõukogu 12. detsembri 2005. aasta järeldustes: endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi vastavust Kopenhaageni poliitilistele kriteeriumidele; stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi nõuete ja stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu tõhusat täitmist; ning vajadust saavutada edaspidist edu muudele komisjoni arvamuses sisalduvatele ELi liikmesusega seonduvatele teemadele ja kriteeriumidele vastamisel ning Euroopa partnerluse prioriteetide rakendamisel püstitatud eesmärkide taustal. Arvesse tuleks võtta la Euroopa Liidu vastuvõtuvõimet. Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles teavitama tehtud edusammudest tulevastes arenguaruannetes."

2. PROGRAMMIDE KOOSTAMINE JA RAKENDAMINE: ÜLEVAADE

2.1. Phare ja Türgi ühinemiseelne programm

Kulukohustused kokku moodustasid 1178,96 miljonit eurot ning sisaldasid järgmist:

Riiklikud programmid	921 miljonit eurot
----------------------	--------------------

Piiriülene koostöö	80 miljonit eurot
Regionaal- ja horisontaalprogrammid (sealhulgas TAIEEX)	84,75 miljonit eurot
Tuumaohutus	6,31 miljonit eurot
Bulgaaria – Kozloduy tegevuse lõpetamine	50 miljonit eurot
Täiendav toetus Bulgaariale/Rumeeniale (üleujutused)	36,9 miljonit eurot

Riiklike programmide rahastamine jagunes järgmiselt:

Bulgaaria	174,9 miljonit eurot
Rumeenia	396,9 miljonit eurot
Horvaatia	71,5 miljonit eurot
Türgi	277,7 miljonit eurot

Täpsemad andmed iga riigi Phare programmi ja Türgile antava ühinemiseelse finantsabi kohta on esitatud käesoleva aruande lisa riike käsitlevas I osas.

2.2. Üleminekutoetus

Kümme riiki, kes said varem Phare ühinemiseelset finantsabi (või konkreetset üleminekutoetust, nagu Küpros ja Malta), kasutasid 2004. aastal esmakordselt institutsioonide väljaarendamiseks eriotstarbelist üleminekutoetust, mis võimaldas neil uutel liikmesriikidel tugevdada ja kindlustada institutsionaalset ja haldussuutlikkust ühenduse õigustiku rakendamisel ja seega jätkata Phare raames algatatud institutsioonide väljaarendamise meetmete võtmist.

Üleminekutoetus kui ajutine ühinemisejärgne rahastamisvahend loodi ühinemisakti artikli 34 alusel. Programmide koostamine põhineb komisjoni üksikasjalikus seirearuandes (november 2003) märgitud vajadustel. Nimetatud aruandes esitatakse näitena mittetäielik nimekiri peamistest õigusaktidest, kus esineb veel vajakajäämisi, kuid millest on välja jäetud valdkonnad, mis on abikõlblikud struktuurifondide raames rahastamiseks. Phare rahastatava institutsioonide väljaarendamise toetuse järjepidevuse eesmärgil on osa iga-aastase üleminekutoetuse vahendist eraldatud teatavatele mitut riiki hõlmavatele abisaajate programmidele.

Kulukohustused kokku moodustasid 128,1 miljonit eurot ning sisaldasid järgmist:

Riiklikud programmid 116,6 miljonit
eurot

Mitut riiki hõlmavad programmid ja 11,5 miljonit eurot
horisontaalprogrammid

Riiklike programmide rahastamine jagunes järgmiselt:

Küpros	6,4 miljonit eurot
Tšehhi Vabariik	11,8 miljonit eurot
Eesti	5,6 miljonit eurot
Ungari	10,8 miljonit eurot
Malta	5,9 miljonit eurot
Läti	8,8 miljonit eurot
Leedu	9,3 miljonit eurot
Poola	42,9 miljonit eurot
Sloveenia	5,1 miljonit eurot
Slovakkia	10,0 miljonit eurot

2.3. Laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi areng

Komisjoni eesmärgiks on võimaldada Phare toetust saavatel riikidel hallata ühenduse vahendeid laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi kaudu, selleks et saavutada enne ühinemist piisaval määral praktilist kogemust täielikult detsentraliseeritud süsteemi haldamisel ning seega valmistada kõnealuseid riike ette struktuurifondide tõhusaks haldamiseks pärast ühinemist (halduskoostöös liikmesriikidega).

Laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi raames tegutsevad Phare rakendusasutused (täieliku detsentraliseerituse alusel) saavad komisjoni heakskiidu pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et neil on vastavad vahendid, struktuur ja süsteimid, mis on vajalikud ühenduse toetuse tõhusaks ja õigeaegseks haldamiseks.

Uued liikmesriigid said kõik laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi akrediteeringu 2005. aasta esimese kvartali lõpuks, võimaldades seega komisjonil loobuda käimasolevate Phare programmide puhul pakkumismenetluse ja lepingute sõlmimisega seotud eelkontrollist. Komisjon kontrollib olukorda põhjalikult, et tegeleda kõikide juhtimis- ja kontrollisüsteeme käsitlevate küsimustega, mis tõstatati seoses komisjoni 2003. ja 2004. aastal tehtud audititega.

Bulgaarias ja Rumeenias rakendatakse Phare toetust ikka veel osalise detsentraliseerituse alusel, osaliselt detsentraliseeritud rakendussüsteemi kaudu, milles riiklikud ametiasutused on tellijatena vastutavad kõigi rakendamise- ja makseülesannete eest, samal ajal kui EÜ delegatsioon on säilitanud iga pakkumismenetluse ja lepingu sõlmimise üle süstemaatilise eelkontrolli läbiviimise nõude. Mõlema riigi ametiasutused tunnistavad oma vastutust ELi vahendite haldamiseks ja kontrolliks vajalike stabiilsete süsteemide tagamisel kõikidel haldamise tasemetel ning teevad edusamme laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi ettevalmistamisel.

- Bulgaaria esitab täieliku taotluse laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi akrediteerimiseks pärast 2006. aasta märtsis lõpetatud 3. astme rakendamise vastavushindamist. Akrediteerimine on kavandatud 2006. aasta lõpuks, kuigi eeldatavasti toimub see 2007. aasta esimeses kvartalis.
- Rumeenia ametiasutused esitasid komisjonile ametliku taotluse laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemi akrediteerimiseks 2005. aasta detsembri lõpus (laienemise peadirektoraadi auditi talitused teostasid kohapealset kontrolli 2006. aasta märtsi teisel poolel). Akrediteerimine toimub eeldatavasti 2006. aasta lõpus.

Horvaatias rakendatakse Phare programmi detsentraliseeritud rakendussüsteemi alusel. Horvaatia esitas 25. mail 2005 komisjonile taotluse Phare programmi rakendamiseks vajaliku detsentraliseeritud rakendussüsteemi akrediteerimiseks. Komisjoni laienemise peadirektoraadi auditeerimistalitused hindasid riikliku ja valdkondliku programmi/projekti haldamise suutlikkust, finantskontrolli teostamise korda ja Horvaatia rahandusstruktuure. Nimetatud hinnangu põhjal otsustas komisjon 2006. aasta veebruaris anda Phare haldamise osalise detsentraliseerituse alusel Horvaatia rahandusministeeriumis selleks määratud organile.

Türgi võttis kasutusele detsentraliseeritud rakendussüsteemi 2003. aasta oktoobris soovitusliku eesmärgiga minna üle laiendatud detsentraliseeritud rakendussüsteemile 2007. aastal.

2.4. Ühinemiseelse abi koordineerimine

- SAPARDI¹ (põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelne programm) eesmärk on aidata kandidaatriikidel lahendada põllumajandussektorite ja maapiirkondade struktuurilisel kohandamisel tekkivaid probleeme ning rakendada ühenduse õigust ühtse põllumajanduspoliitika ja sellega seotud õigusaktide osas. SAPARDi tegevuse kohta saab põhjalikumat teavet SAPARDi aastaaruannetest. ISPA² (ühinemiseelse struktuuripoliitika rahastamisvahend) on suunatud eelkõige kandidaatriikide lähendamisele ühenduse infrastruktuuri suhtes kehtivatele nõuetele. Selle kaudu rahastatakse ka suuremaid keskkonna ja transpordi infrastruktuuri projekte.
- ISPA tegevuse kohta saab põhjalikumat teavet ISPA aastaaruannetest. Komisjoni direktorite tasandil moodustatud kolme ühinemiseelse rahastamisvahendi kooskõlastuskomitee ei ole veel 2005. aastal ametlikult kokku tulnud, kuigi on toimunud mitmeid kohtumisi, kus on eelkõige peetud silmas uut ühinemiseelse abi rahastamisvahendit (IPA) ning selle asjakohaseid komponente³. Abi käsitleva ülddokumendi, milles komisjon teavitas Phare korralduskomiteed ühinemiseelse abi kooskõlastamisest aastal 2005 ja kavandatavast abist aastal 2006, esitas Phare korralduskomitee liikmesriikidele 19. mail 2005. Nimetatud dokumendis määrati eelkõige kindlaks iga riigi jaoks kolmest rahastamisvahendist tehtavad aastased soovituslikud rahaeraldised, esitati teave Euroopa Investeeringuspanga ja rahvusvaheliste finantsasutustega kooskõlastamise kohta ning vahendite detsentraliseeritud haldamisel saavutatud tulemused ja väljavaated. Eraldi aastaaruanne ühinemiseelse abi kooskõlastamise kohta annab Phare, ISPA ja SAPARDi tegevuse kooskõlastamise kohta põhjalikumat teavet.

¹ Üldine teave SAPARDi kohta on kättesaadav põllumajanduse peadirektoraadi veebilehel.

² Üldine teave ISPA kohta on kättesaadav regionaalpoliitika peadirektoraadi veebilehel.

³ Üheks kuuest kavandatud välissuhete rahastamisvahendist ajavahemikuks 2007-2013 on ühinemiseelse abi rahastamisvahend. Välisabi ja sisepoliitika valdkondade ühinemispunkti, on ühinemiseelse abi rahastamisvahendi eesmärgiks hõlbustada kandidaatriikide (Türgi, Horvaatia ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik) ja võimalike kandidaatriikide (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro ja Serbia sealhulgas Kosovo (ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1244 alusel)) ühinemist ELiga. Kõnealune rahastamisvahend on ühinemisest ajendatud vahend, mis täidab kõik ühinemisprotsessist tingitud nõuded, eelkõige prioriteetide, järelevalve ning hindamise osas. Kõnealune rahastamisvahend asendab praegused ühinemiseelsed vahendid, milleks on: Phare, mille eesmärgiks on toetada ühenduse õigustiku rakendamist institutsioonide väljaarendamise ja sellega seonduvate investeeringute vormis, investeeringud sotsiaalse ühtekuuluvuse ja piiriülese koostöö saavutamiseks; ISPA, mis on ühtekuuluvusfondi eelkäija ja käsitleb keskkonna ning transpordiga seonduvat infrastruktuuri; SAPARD, maaelu arengukava eelkäija, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika *aquis*'d ja maaelu arengut, Türgi ühinemiseelne programm, millel on sama ulatus, mis Phare programmilgi; CARDS, mis on suunatud Lääne-Balkani riikidele.

3. KOOSTÖÖ EUROOPA INVESTEERIMISPANGA (EIB) JA RAHVUSVAHELISTE RAHANDUSASUTUSTEGA

Komisjon peab korrapäraselt nõu rahvusvaheliste rahandusasutuste ja kahepoolsete rahastajatega kogu programmi tsükli vältel, et kindlaks määrata ühise tegevuse ulatus ja täiendavad lähenemisviisid ühinemiseelsete prioriteetidega tegelemiseks.

Projektide alast koostööd ja kaasrahastamist Euroopa Investeerimispanga ja teiste rahandusasutustega, eelkõige Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga, Maailmapanga ja Euroopa Nõukogu Arengupangaga (koostöös Saksa rahandusasutusega Kreditanstalt für Wiederaufbau), korraldatakse Euroopa Komisjoni ja ühinevate riikide toetamises osalevate rahvusvaheliste rahandusasutuste vahelise 20. mai 2003. aasta muudetud vastastikuse mõistmise memorandumil alusel.

Phare seisukohast on võimalused investeerimisprojektide kaasrahastamiseks rahvusvaheliste rahandusasutuste poolt riikliku kavandamise tasandil piiratud, kuna Phare programmi mehhanismid ja laenu eraldamise mehhanismid on ajastuselt üsna erinevad. Vaatamata sellele säilitatakse tihe koostöö rahvusvaheliste rahandusasutustega, et tagada usaldusväärse ja jätkusuutliku raamistiku määratlemine, mis lubab laenu abil rahastamist alati, kui see osutub asjakohasemaks kui fondidest rahastamine, kindlustades sel moel kahe rahastamisvõimaluse vahelise täiendavuse.

Horisontaalsete programmide rahastamisele Phare abi raames oli enne 2005. aastat õigus kümnel Phare riigil. Uued programmid, mis on algatatud alates 2005. aastast, hõlmavad ainult nelja riiki: Rumeenia, Bulgaaria, Horvaatia ja Türgi. Järgnevate horisontaalsete rahastamisvahendite tehniline iseloom ja asjaolu, et need hõlmavad mitut riiki, nõuab väga spetsialiseeritud rahandusasutuste osalemist, kellel on pikaajaline kogemus rahvusvahelise rahanduse alal, ning VKE ja munitsipaalsektori arengut. Erasektori rahandusasutustele, kellel on kaubanduslikud investeerimishuvid, eelistatakse pigem rahandusasutusi, kes on rahvusvahelised avalik-õiguslikud asutused ja jagavad ELi väärtushinnanguid, eelkõige seoses laienemisega, ning kes järgivad ELiga sarnaseid avalike huvide eesmärgi.

Esimene rahastamisprogramm käivitati 1999. aastal koostöös Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangaga. Euroopa Nõukogu Arengupank, mis rakendab programmi koostöös rahastamisasutusega KfW ja Euroopa Investeerimispangaga, ühinesid rahastamisprogrammiga järgnevatel aastatel. Alates 1999. aastast on komisjon algatanud 23 rahastamisprogrammi.

- 14 VKE rahastamisvahendit, mis koosnevad kokku 323 miljoni euro ulatuses ELi vahenditest ja 2039,25 miljoni euro ulatuses rahvusvaheliste rahastamisasutuste krediidiinidest. 2006. aasta veebruari lõpu seisuga on projektidele juba eraldatud 267 miljonit eurot ELi vahenditest.
- 9 munitsipaalset rahastamisvahendit, mis koosnevad kokku 100 miljoni euro ulatuses ELi vahenditest ja 500 miljoni euro ulatuses rahvusvaheliste rahastamisasutuste laenudest. 2006. aasta veebruari lõpu seisuga on projektidele juba eraldatud 37,5 miljonit eurot ELi vahenditest.

VKE rahastamisvahend on mitut abisaajat hõlmav programm, mille eesmärgiks on tugevdada abi saavate riikide (uued liikmesriigid ja kandidaatriigid) finantsvahendajate suutlikkust (näiteks pangad, liisinguettevõtted), et laiendada ja jätkata nende finantsmeetmeid VKEdele.

Munitsipaalrahastamisvahend on sarnane VKE rahastamisvahendiga. Laenu- ja riskijaotamisinstrumentid rahvusvaheliste rahastamisasutuste ressurssidest kombineeritakse kohalikele finantsvahendajatelt saadud tagastamatu finantsabiga. Phare raames on ette nähtud kohalikele omavalitsustele ka piiratud summas tehnilist abi, et tugevdada munitsipaalse krediidituru nõudluse poolt.

Euroopa Investeeringuspank ja komisjon on loonud piirialade rahastamisprogrammi, nagu seda nõuti Euroopa Ülemkogul Nice'is ja kavandati 25. juuli 2001. aasta komisjoni teatistes piirialade kohta. Projektis keskendutakse piirialade väikesemahulisele kohalikule infrastruktuurile, et soodustada integratsiooni praeguste ELi regioonidega: see koosneb kahest kohaliku infrastruktuuri programmist, mis sisaldavad kokku 50 miljonit eurot ELi vahenditest ja 250 miljonit laenudena Euroopa Investeeringuspankalt. Kõnealust programmi rakendatakse koostöös Euroopa Investeeringuspankaga piirialadel ja see on jätkuvalt rakendusfaasis. Programmi juhtimine.

4. JÄRELEVALVE JA HINDAMINE

Kontrolli- ja hindamisfunktsiooni esimene eesmärk on kontrollida ja hinnata abisaavatele riikidele ühinemiseelsete eesmärkide täitmiseks antavat finantsabi, hinnates programmide tulemuslikkust ja tehes saadud kogemustest järeldused. Teiseks kaasneb sellega aruandekohustus kulutustele vastava tulu ja ühinemiseelsete vahendite kasutamise kohta. Kolmandaks eesmärgiks on toetada kohapealse kontrollimis- ja hindamissuutlikkuse arengut abi saavates riikides, et tugevdada riikide suutlikkust hallata ja juhtida ühinemiseelset abi.

4.1. Eelhindamine

2005. aastal koostati ühinemiseelse abi rahastamisvahendi eelhindamine. Hindamine algab 2006. aastal ja see on panuseks ühinemiseelse rahastamisvahendi mitmeaastaste suunavate planeerimisdokumentide koostamisse.

4.2. Järelevalve ja vahehindamine

2005. aastal koostas laienemise peadirektoraadi hindamisüksus vahehindamisprogrammide põhjal riikide, valdkondade, *ad hoc* või teemade lõikes 34 Phare programmide üksikaruannet, mis hõlmasid Phare ja muude ühinemiseelsete rahastamisvahendite meetmeid. Astuti ka samme vahehindamise rakendamiseks Horvaatias. Vahehindamise aruanded finantsabi kohta 2005. aastal näitasid, et Bulgaaria, Rumeenia ja Türgi ühinemiseelse abi tulemused olid üsna erinevad. Märkimisväärne arv programme said vaevalt rahuldava hinnangu.

Tulemused ja mõju erinevatele valdkondadele on erinevad. Märkimisväärseks erandiks oli justiits- ja siseküsimuste valdkond, kus oli märgata enamiku toetuste puhul otseseid tulemusi, kuid mille mõju ühiskonnale tervikuna on vähem ilmne. Positiivseid tulemusi oli märgata ka siseturu ja põllumajanduse valdkondades. Sellele vaatamata on abisaajate struktuurifondide haldamiseks ettevalmistamise üldised tulemused ja mõju piiratud.

Phare romi vähemuste abi hindamise peamiseks tulemuseks on see, et Phare kaudu on toetatud romide integratsiooniprojekte, mis on soodustanud omakorda kodanikuühiskonna dialoogi ning mille abil on saavutatud esialgseid tulemusi eelkõige institutsioonide väljaarendamises. Mestimine on jätkuvalt oluline ühinemiseelse protsessi vahend.

4.3. Järelhindamine

2005. aastal algas Phare programmide (riiklike, piiriüleste ja mitut abisaajat hõlmavate programmide) järelhindamine. Järelhindamine on plaanitud lõpule viia 2006. aasta lõpuks.

5. MUUD MEETMED

Komisjoni talitused võtsid mitmeid muid meetmeid, et parandada 2005. aasta tegevuskavade kvaliteeti ja toetada kohalikku järelevalve- ja hindamissuutlikkust. Konkreetseid meetmeid on kirjeldatud lisa II osa punktis 3.